

Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum

Vriendennieuws 2011 – 1

Vanuit ons bestuur

U kunt zich misschien voorstellen dat ik met gemengde gevoelens de pen ter hand heb genomen, toen ik dit artikel ging schrijven.

Eerst genoten we in september van een heel fijne Jaardag en een poosje later schrikken we van nare berichten over de directeur van het Nederlands Tegelmuseum.

En wat moet je dan nog verder vertellen.....

Ja, dan is er ook de grote tegelroof, zoals het al bekend staat. Onlangs sprak ik nog met Jan Holtkamp: geen spoor, niets. Als je ziet welke 120 fantastische tegels weg zijn, dan breekt er toch wel wat in ieders tegelgevoelige hart, denk ik zo. Bij mij tenminste wel.

Bestuurlijk zijn wij bezig met de voorbereidingen voor de Jaardag in het jubileumjaar van het Tegelmuseum, met de opzet van een ledenpas en het boek "Te Pronk" (voorlopige titel), waarvoor al een eerste tegelselectie en een paar proefbladzijden zijn gemaakt.

Een belangrijk agendapunt op onze vergaderingen is de toekomst van de "Vrienden". Na dit jubileumjaar willen we weer een workshop organiseren met de "Vrienden" over de "Vrienden".

U allen weer een goed jaar toewensend, ook namens ons bestuur,

Marten Boonstra

Een ouderwets geslaagde opening en meer in Otterlo

De opening van de expositie 'Uit de boven- en onderwereld, mythologische verbeelding op tegels' heeft plaatsgevonden op zaterdag 2 oktober 2010. Samen met deze opening zou ook het laatste (?) grote boek van Jan Pluis, i.s.m. Prof. Reinhard Stupperich over Mythologie op tegels die dag gepresenteerd worden. Maar door tegenslag bij de afronding komt het boek nu dit voorjaar pas beschikbaar. Dank zij veel voorinformatie van Jan Pluis en de vlotte toezegging van bruikleengevers kon met een beperkte

groep vrijwilligers een mooie expositie worden ingericht. In diverse vitrines worden de mythologische thema's als zeewezens, putti, mythologische verhalen naar de Metamorfofen van Ovidius, Romeinse krijgers en pastorale voorstellingen getoond. Maar nog was het niet zover om de expositie te bekijken. Er was die middag een enorme opkomst. In de zaal met een capaciteit voor normaal 80 personen hadden zich circa 130 mensen verzameld. Onder hen opvallend veel persoonlijke vrienden en vriendinnen van Henny en Jan Pluis. De directeur van het museum hield een kort woord van welkom. Daarna gaf Jan Pluis een korte presentatie over enkele leuke aspecten uit het aanstaande boek. Toen volgde het voorlezen van drie interessante klassieke verhalen door Henny Pluis, Ineke de Ree en Irina Diakonoff. En wij luisterden naar bijpassende muziek, zoals natuurlijk Gluck's Orfeo y Euridice, dat beschaafd schalde uit de boxjes en labtop van Johan Kamermans. Na deze sfeervolle bijdrage kwam het moment van de opening van de expositie. De organisatie had aanvankelijk gedacht deze te laten verrichten door een NEPtunus. Maar de dag was daar toch niet echt naar. Er werd dus op zoek gegaan naar een opener met meer gezag en uitstraling en zo kwam men uit bij een naamgenoot van Cornelis Boumeester, de grote Rotterdamse 17^e-eeuwse tegelschilder. Als aan-elkaar-prater

mocht ondergetekende toen de heer Bert Bouwmeester naar het spreekgestoelte noden. En deze bleek al gauw ook heel toevallig burgemeester van de Gemeente Coevorden te zijn, de gemeente waar ook de woonplaats van het echtpaar Pluis onder valt. En toen was al snel duidelijk dat in de door de burgemeester meegebrachte koffer niet een openingsschaar lag, maar – beter – een ambtsketen. De daarop volgende vijf minuten gingen over de grote inzet

gedurende zo'n vijftig jaar, die Jan – en ook Henny – hebben gehad voor het documenteren van de Neder-

landse tegelcultuur en andere vormen van volkskunst en hun eeuwige streven om dit met anderen te willen delen, mondeling dan wel in boekvorm. En het werd nu wel steeds duidelijker dat het deze middag Hare Majesteit had behaagd om Jan Pluis – en daarmee ook Henny – te benoemen tot Officier in de Orde van Oranje Nassau.

Na het lintje en de bloemen en de korte openingswoorden gingen het echtpaar Pluis en de Burgemeester onder de begeleiding van de *'Marche pour la cérémonie des Turcs'* de zaal uit om elders in het museum een geheel aan hun levenswerk gewijde vitrine te onthullen. Hierna was er gelegenheid om Jan en Henny Pluis te feliciteren met deze hoge onderscheiding en het glas te heffen. Ook de expositie werd uitgebreid bekeken. Deze loopt nog tot einde februari. Het is dus haasten om deze nog te gaan zien!!!

(Zie voor een fotoverslag: www.deupie.nl)
Ger J.M. de Ree

Onderscheiding voor tegelvriend Lejo Schenk

Op zaterdag 28 augustus ontving de heer Lejo Schenk, directeur van het Tropenmuseum, een lintje. Lejo Schenk maakt zich verdienstelijk als voorzitter van de commissie Musea van de Raad voor Cultuur en binnen de Stichting Volkenkundige Collectie Nederland. Verder is hij oud-bestuurslid van de Nederlandse Museumvereniging.

Onder leiding van Lejo Schenk is het Tropenmuseum getransformeerd van een volkenkundig naar een cultuurhistorisch museum. De zoektocht van musea naar sociaal-maatschappelijke relevantie was hierbij voor hem van wezenlijk belang. Het investeren in samenwerking met partnerinstellingen in de niet-westerse wereld vormde daarbij voor hem een speerpunt.

Voordat hij directeur bij het Tropenmuseum werd, bekleedde de heer Schenk vanaf 1979 tot 2000 diverse journalistieke functies bij de IKON. Vanaf 1995 was hij algemeen directeur van deze omroep. De Koninklijke onderscheiding werd uitgereikt tijdens de jaarlijkse ledendag van het Koninklijk Instituut voor de Tropen; een feestelijke bijeenkomst die dit jaar in het teken stond van het honderdjarige bestaan van het instituut. De burgemeester van Amsterdam, de heer Van der Laan, mocht op deze middag het eerste exemplaar van het jubileumboek *'Van Koloniaal naar Mondiaal – 100 jaar Koninklijk Instituut voor de Tropen'* in ontvangst nemen.

(Overgenomen uit persbericht)

Wat niet in het persbericht werd genoemd, maar wat zeker het vermelden waard is: Lejo Schenk is al ruim 6 jaar lid van de redactie van onze jaaruitgave Tegel.

Tegelbeurs Leersum

Zaterdag, 5 maart 2011 organiseren Gré van Essen & Nora de Nas voor de **25e keer** een verzamelruilbeurs van **tegels en gebruiks aardewerk**.

Tussen 10.30 - 14.30 uur bent u van harte welkom in:

Sport- en Cultuur Centrum
De Binder in Leersum (Hoflaan 29)

De toegang is gratis.

Inlichtingen:
Gré van Essen / Nora de Nas
tel.: 0031 (0) 528 279192

Jaardag 2010 in Haarlem

De Jaardag 2010 vond plaats op een mooie locatie, namelijk in de Bilderdijkzaal van grand café Brinkmann, gelegen aan de Grote Markt te Haarlem. Deze plek speelt vooral in de literatuurgeschiedenis van Nederland een belangrijke rol. Het was de woning van de dichter Willem Bilderdijk, terwijl het café, dat er nadien huisvesting vond, regelmatig bezocht werd door Godfried Bomans en de onlangs overleden Harry Mulisch.

Na het openingswoord van de dagvoorzitter en de mededelingen betreffende het Nederlands Tegelmuseum door de directeur volgde een boeiend en zeer uitgebreid betoog van Jan Baart over de Haarlemse majolica- en tegelindustrie. Het was wel spijtig dat door de slechte kwaliteit van de beamer en de onmogelijkheid de zaal te verduisteren de afbeeldingen niet altijd even goed zichtbaar waren. Na een uiteenzetting over een bijzondere 'menu'-tegel door Frans Landzaat hield Evert van Gelder een enthousiaste lezing over

zijn grote passie, bijbelse tegels. Na de belofte aan Evert dat hij de volgende keer meer spreektijd krijgt, was het de beurt aan Klaas Regts voor zijn Tegelspreekuur. Als altijd een leerzaam en ontspannend onderdeel van onze tegeldag.

Na de afsluiting van het officiële gedeelte in de Bilderdijkzaal werd de Vrienden nog de gelegenheid geboden de tentoonstelling 'Geveltekens toen en nu' in de nabij gelegen Hoofdwacht te bezoeken. Namens de Historische Vereniging Haerlem hield Peter van

Wingerden een verhaal over deze interessante tentoonstelling. Gelukkig waren er in de Hoofdwacht ook nog fraaie tegels en andere antiquiteiten te bewonderen. Na een gezellige nazit met een glaasje wijn ging een ieder weer zijns weegs. Terugkijkend op een geslaagde dag verheugen wij ons alweer op de komende - jubileum- jaardag die in 2011 in Otterlo gehouden zal worden.

Leo van Druten

Boeken- en literatuur beurs.

Als bestuur van de Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum, zijn we regelmatig op zoek naar nieuwe activiteiten die voor u als Vriend van belang kunnen zijn. Op onze laatste bestuursvergadering kwam het idee naar voren om op de eerstvolgende Jaardag (die in Otterlo zal plaatsvinden), een kraam in te richten waar boeken, brochures, folders, drukwerk en ander materiaal over tegels en tableaus te koop is en/ of geruild kan worden.

Er is in de afgelopen decennia heel veel gepubliceerd, waarvan lang niet iedereen kennis heeft.

Om nu zo'n stand tot een succes te maken zou het fijn zijn als we daar uw hulp bij in kunnen roepen.

Velen onder u hebben in de loop der jaren veel verzameld en zoals dat mij ook gaat: het ene heb je nodig, het andere is van minder belang en een gedeelte wil je ook wel kwijt. Anderen kunnen we dan weer blij maken met deze spullen.

Graag zou ik van u willen vernemen of u materiaal wilt afstaan (eventueel met een prijskaartje eraan) zodat we als start een goed gevulde tafel(s) kunnen aanbieden. Een mailtje of telefoontje is daartoe voldoende.

Het door u afgestane materiaal kunt u inleveren bij het museum, bij een van onze bestuursleden of natuurlijk meenemen op de Jaardag zelf.

Het zou fijn zijn als enkele vrijwilligers een aantal momenten willen assisteren bij deze tafel(s).

Marten Boonstra

martenboonstra@home.nl

Tegelreis Portugal – Kennismakingsbijeenkomst 16 april

In dit feestjaar, waarin het Tegelmuseum 50 jaar bestaat, gaat een aantal tegelliefhebbers (opnieuw) kennismaken met de Portugese, Nederlandse en Spaanse tegels in het midden en noorden van Portugal.

Tweeëndertig Vrienden, oude en nieuwe, hebben zich definitief opgegeven voor deze reis, die zal plaatshebben van zaterdag 7 tot en met zondag 15 mei.

Wij organiseren op zaterdag 16 april een bijeenkomst om de deelnemers kennis te laten maken met elkaar en met de reisroute. In de filmzaal wordt een presentatie gegeven over de tegels in de te bezoeken streken van Portugal en er wordt praktische informatie uitgedeeld.

Het programma ziet er ongeveer zo uit:

14.00 Inloop en gelegenheid tot kennismaken met elkaar, thee, koffie;

14.45 Presentatie over tegels in noord Portugal en andere informatie door Francine Stoffels;

15.45 Verdere kennismaking onder het genot van een drankje;

17.00 Sluiting museum. Eventueel voortzetting en eten in de buurt.

Zowel de deelnemers aan de reis als andere Vrienden zijn van harte welkom!

Graag opgave van komst aan Marianne Florschütz: marianne.florschutz@kpnmail.nl

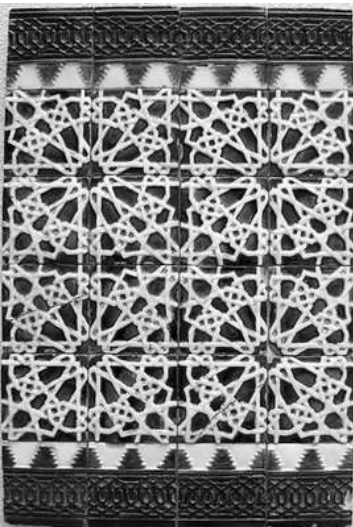
Francine Stoffels

Museum

Symposium Portugal

In de 3e week van november vond in Lissabon, in de *Reitoria* van de Universiteit van Lissabon, een groot symposium plaats over de studie van tegels en keramiek: 'A herança de Santos Simões.' In drie dagen tijd werden er 31 lezingen gehouden voor een gehoor van 150 deskundigen en belangstellenden.

De lezingen waren per dagdeel gegroepeerd, bijvoorbeeld over monumentenzorg. Veel grote betegelingen zijn aanwezig in monumentale kloosters, die sinds de opheffing van de kloosterorden in 1834 werden herbestemd tot hospitaal en vaak ingrijpend verbouwd. Door samenvoeging en nieuwbouw van ziekenhuizen in de laatste jaren komen deze oude kloostergebouwen opnieuw vrij en moet er weer over een bestemming en behoud nagedacht worden. Vanuit de Portugese politie is een project SOS Azulejo opgezet, dat niet alleen tegen criminaliteit optreedt, maar ook als een monumentenwacht de toestand van betegelingen bewaakt. Andere dagdelen gingen over projecten van inventarisatie, materiaalanalyse, internationale invloeden, relatie met (bouw)keramiek, toepassingen in de tijd van de Art Nouveau en na 1950. Ondergetekende heeft een inleiding gegeven over de recente ontwikkelingen in het onderzoek naar Nederlandse tegels. Hoewel het symposium internationaal heette, was de voertaal uitsluitend Portugees (met uitzondering van een Spaanse lezing en mijn bijdrage).

Het congres is georganiseerd door de Rede Temática em Estudos de Azulejaria e Cerâmica João Miguel dos Santos Simões (<http://redeazulejo.fl.ul.pt/>), een universitaire onderzoeksgroep die oorspronkelijk in 2006 is opgericht vanuit het Museu Nacional do Azulejo/ Nationaal Tegelmuseum in Lissabon.

Aansluitend aan het symposium was er op

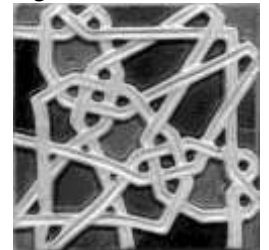
donderdag 18 november een eendaags seminar rond de 'Grande vista' de Lisboa. Dit is een tegeltableau met een lengte van bijna 22 meter, anderhalve meter hoog, dat het gezicht op Lissabon langs de oevers van de Taag geeft, voorbij Belem in het westen tot aan het klooster Madre de Deus (waar dit tableau nu in het tegelmuseum hangt) in het oosten. Gedateerd rond 1700, geeft het een beeld van de stad voor de grote aardbeving van 1755 en is daarmee een belangrijk historisch document. Dit seminar vond plaats in een kleinere zaal, maar de opkomst was even groot als bij het symposium, zodat velen een groot deel van de 12 lezingen moesten staan.

Mij was gevraagd iets te vertellen over Nederlandse tableaus met stadsgezichten, vooral denkend aan de 8 tableaus in het paleis d'Ega in Lissabon en de mogelijke invloed op Portugese tegelschilders.

Tijdens mijn verblijf in Lissabon heeft de voorzitter van de Vrienden van het Museu Nacional do Azulejo in Lissabon, João Castel-Branco Pereira, aan mij een tegelveld overhandigd, als schenking aan ons museum.

Het gaat om tegels met een neo-moors decor 'Granada', in een moderne techniek uitgevoerd rond 1880-1900 in het bedrijf van de ontwerper Rafael Bordalo Pinheiro, Caldas da Rainha.

Johan Kamermans

Tegels langs de Zaan

Van de gemeente Zaanstad kreeg het museum een exemplaar van het tegeltableau 'Eenheid en verscheidenheid', naar ontwerp van

Klaas de Boer uit 1992. Deze tableaus zijn gemaakt voor toepassing in gebouwen die vanaf 1989 zijn gebouwd of opgeknapt in het kader van het Zaanoeversproject, dat in 2010 is afgesloten. In totaal zijn 80 tableaus van dit ontwerp gemaakt. Uitgangspunt voor het ontwerp is de grillige vorm van De Zaan en de verschillende functies van de oevers, die alle een andere kleur hebben.

Op de in-situ site staan 23 toepassingen van dit tableau geregistreerd.

Johan Kamermans

Exposities in het museum

- Museum in bloei, over blompotten en tulpenvazen

13 maart - 13 juni 2011, opening 12 maart

De eerste expositie in het jubileumjaar vormt een mooie gelegenheid om het museum in de bloemetjes te zetten. Juist ook op tegels is er een rijke traditie van voorstellingen met kleurige en volle bloempotten, op enkele tegels of op grote tableaus. De blompot is een typisch Renaissance motief en is tot ons gekomen vanuit Italië.

Nu brengen bloemen, in de tuin of in het veld of binnenshuis in een schikking de mens veel vreugde, maar ze herinneren ons ook aan tijdelijkheid. Daarom is de afgesneden bloem ook een Vanitas symbool. Maar ook bloemen als de tulp, witte lelie, de iris, de aardbei en de lelietjes van dalen staan voor afzonderlijke symbolen. Tot op heden is de vaas in al zijn varianten een grote inspiratie geweest voor kunstenaars.

- Theetijd in Otterlo, theeceremonie uit alle windstreken

26 juni t/m 25 september 2011, opening 25 juni 2011
Luchtige zomerexpositie met een gastvrij onthaal ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het museum. het gebruik van thee is mondiaal van grote betekenis geweest. En nog steeds. In Japan en China, maar ook in het Midden-Oosten is de theeceremonie een belangrijk onderdeel in de cultuur. Er zijn boeken volgeschreven over het gebruik van de thee, en er zijn voorstellingen op tegels. Daarbij horen allerlei verschillende gebruiken en gebruiksvoorwerpen.

Anna Hulzink, keramische beelden

2 juli t/m 25 september
(onder voorbehoud)

In de zomermaanden is er op de binnenplaats van het museum een presentatie van keramische beelden van Anna Hulzink. Geboren in Arnhem, deed zij haar opleiding aan de Akademie voor Beeldende Kunsten in Utrecht. Zij woont en werkt

sinds 1978 te Amsterdam.

“Sinds ik een potlood kan vasthouden heb ik getekend. Het zijn de mensen om mij heen – een gebaar, een houding, een oogopslag – die mij inspireren tot het maken van een portret of een figuur.”

Het werk van Anna Hulzink is niet in te delen in een groep of stroming. Zij werkt figuratief. Zorgvuldig observeert zij de mensen in haar dagelijkse omgeving. Haar beelden hebben daardoor een sterke relatie met de realiteit.

Website: www.annahulzink.nl

Vriendenvitrine

-Fornuistegels

Deze tegels van John Verhulsdonk worden nog tot eind april tentoongesteld.

-Art Nouveau tegels

Niet alleen antieke Delftse tegels worden verzameld, maar ook tegels van meer recente datum. In de vriendenvitrine zijn vanaf eind april Art Nouveau tegels (ook wel Jugendstil tegels) te bewonderen.

Art Nouveau is een kunststroming die tussen 1890 en 1914 erg populair was. Dit manifesteerde zich vooral in gebruiksvoorwerpen (glaskunst, plateel, sieraden, meubels.), de architectuur en de schilderkunst.

De tegels komen uit de collectie van Mark van Veen, liefhebber van, en handelaar in tegels. De tegels zijn geproduceerd in Duitsland, Engeland, België, Frankrijk en Spanje. Er zijn duidelijke verschillen in ontwerp per land te herkennen. Vaak werden florale decors toegepast. Soms heel zwierig (België, Frankrijk), dan weer bijna geometrisch abstract (Duitsland). Maar in ieder geval heel anders dan daarvoor gebruikelijk was. De tegels uit de Art Nouveau periode werden geperst van poederklei met een pers zoals die ook in het museum te bewonderen valt. De decoratie is in reliëf zodat de verschillende glazuurkleuren van elkaar gescheiden blijven. Kortom: heel anders dan de antieke tegels, maar niettemin zeer de moeite waard.

-Producten van Westraven

Stukken uit de collectie van Marcel Hermsen worden geëxposeerd van september t/m december.

Meer hierover in het volgende vriendennieuws.

Onze website

1) E.C.T.C.

- Het E.C.T.C. bulletin nr. 32 van februari 2011 kan online op de website van de Vrienden gelezen worden. De kleuraanduidingen, waarmee we de dag en maand van bijwerking aangeven, blijven nog tot begin maart behouden. De volgorde van vermelding werd omgekeerd zodat de meest recente informatie nu steeds bovenaan staat, binnen elk land.

In dit nieuwe bulletin werden in de loop van de voorbije 6 maand, geleidelijk aan, meer dan 50 items samengebracht. Een aantal activiteiten hebben reeds plaatsgevonden. Informatie over lezingen bijvoorbeeld bereikt ons meestal geringe tijd voor de aangekondigde datum. Internet – en dan specifiek het E.C.T.C. bulletin - is dan ook het enige medium dat de mogelijkheid biedt om deze informatie en data snel en op ruime schaal te verspreiden. Andere activiteiten worden aangekondigd voor de komende 6 maanden. Maar initiatieven die op lange termijn gepland zijn, zoals het symposium dat onze TACS vrienden op 12 november in Stoke-on-Trent houden, nemen we ook op zodra dit ons bekend is, en het item wordt dan in het volgend bulletin hernomen.

- Voor België krijgen we actieve medewerking van Mario Baeck, voor Duitsland kunnen we steeds rekenen op de input van Wilhelm Joliet, in Spanje en Portugal hebben we enkele trouwe informanten, uit Frankrijk en Engeland ontvingen we voor dit bulletin een ruim pakket informatie, mede dank zij het periodieke bulletin van Buckland Books. Verheugend is dat een aantal vrienden in Nederland een automatische reflex hebben aangenomen om bij het ontdekken van geplande tegelactiviteiten of nieuwe publicaties, dit spontaan door te seinen aan de E.C.T.C. redactie. Dit is duidelijk merkbaar in het huidige bulletin. Wij hopen dat dit zich voor de komende tijd op deze wijze voortzet. Italië en in het bijzonder Denemarken, blijven vaak achterwege.

- Af en toe wordt de vraag gesteld waarom afgesloten activiteiten zoals lezingen, symposia en veilingen niet verwijderd worden uit de voorbije bulletins, die nog allemaal op de website staan. In de bestuursvergadering van de Vrienden werd reeds jaren geleden hierover een standpunt ingenomen, met name om deze informatie in zijn totaliteit te behouden. Het bulletin is een middel om de vrienden te informeren over wat actueel gepubliceerd en georganiseerd wordt, maar is tezelfdertijd een historische databank van alles wat op dit domein gedurende de nu 16 voorbije jaren heeft plaatsgevonden met betrekking tot de *ceramic tile* en de *tiles related ceramics*.
- Vermelden we nog dat E.C.T.C. bulletin 32 rechtstreeks vanuit de startpagina van de museumsite kan aangeklikt worden via het vakje “Rechtstreeks”.

Frans Caignie

2) Nieuwsbulletin op de Vriendensite

Op de Vriendensite is een blokje “Nieuwsbulletin” aanwezig, waarin slechts sporadisch wat informatie wordt gepubliceerd. Het bestuur van de Vrienden zal in de toekomst dit kanaal vaker gebruiken voor het brengen van informatie in de periode tussen de gedrukte editie van het Vriendennieuws van februari en dat van september. Maar dit bulletin staat ook open voor vrienden die een mededeling van algemeen nut en belang willen publiceren ten behoeve van alle andere begunstigers. Zend hiertoe uw geredigeerde tekst naar het secretariaat die dit verder zal afhandelen met de webmaster. Aangezien u toch regelmatig het E.C.T.C. bulletin op de Vriendensite consulteert, ga dan ook even kijken in het “Nieuwsbulletin” (twee lijntjes hoger op), en profiteer van deze gelegenheid voor een bezoekje aan “Tegels op locatie” (een lijntje lager).

Frans Caignie

3) Tegels op locatie (ex-in-situ)

Op 6 november (2010) was het team van registratoren van de in-situ toepassing weer voltallig bijeen in de lezingenzaal van het museum voor hun jaarlijkse werkvergadering.

- In eerste instantie werd besloten om de toepassing te herdopen in “Tegels op locatie”. Hoewel de term in-situ wel herkenbaar was voor onze toepassing, wijst de benaming “Tegels op locatie” toch meer uitgesproken op tegeltoepassingen buiten de museumsfeer en dekt de term de toepassing van tegels op muren in de meest ruime zin. Om de toegankelijkheid naar de toepassing voor het brede internetpubliek te verbeteren werd, naast het bestaande toegangspunt op de Vriendensite, ook een entry point toegevoegd onderaan het menu op de museumsite.

- Een tweede nuttige aanpassing bestaat in de creatie van een inventarisgroep voor elk van de 12 provinciën. Tegelregistraties die her en der te lande in kleinere steden en gemeenten in geringe aantallen worden aangetroffen, kunnen nu samengebracht worden in deze provinciale inventarissen die herkenbaar zijn aan de initialen PRO-.
- Betegelingen op bruggen, spoorweggebouwen, of de Gruytertableaus zijn ondergebracht in geïsoleerde groepen waardoor geen link meer bestaat met hun geografische ligging. Door het toevoegen van een tweede geografische inventariscode komen deze betegelingen nu ook te voorschijn bij de opvraging van de stedelijke groepen. Zo verschijnt het Centraal Station van Amsterdam nu ook in de lijst van Amsterdam Centrum (AMS-C2a) en niet enkel in de groep Spoorwegstations (SST-01).
- Op suggestie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed werd in de tegelregistratie een veld voorzien voor het nationaal "Monumentnummer". Dit monumentnummer, ingetoetst op de website www.monumentenregister.nl geeft bijkomende historische en/of bouwkundige informatie over het betrokken pand. Het inbrengen van dit monumentnummer betekent voor de registratoren bijkomend onderzoekwerk, zodat deze informatie voor de bestaande registraties slechts geleidelijk aan zal aangevuld worden. Hulp voor dit werkje is zeker welkom.
- Beslist werd bouwkeramiek te registreren op dezelfde wijze als betegelingen, maar deze niet systematisch op te sporen. Een mooi stuk bouwkeramiek dat per toeval opdaagt in de

omgeving van een tegellocatie mag/moet men niet voorbijlopen. Dezelfde benadering geldt voor mozaïektoepassingen. Mozaïeken worden ondergebracht in de inventaris XYZ-MOZ. Bouwkeramiek wordt samen met de betegelingen opgenomen in de betrokken inventarissen (op stad of provincie).

Tijdens de winterperiode zijn zoektochten naar betegelingen niet zo aangenaam – er dient telkens ter plekke genoteerd en gefotografeerd te worden - maar met de lente en zomer in het vooruitzicht zal het team van registratoren opnieuw in actie komen met als doel zoveel mogelijk betegelingen op gebouwen in Nederland te inventariseren.

Frans Caignie

Zaterdag 24 september

Jaardag
Vrienden Nederlands Tegelmuseum

In Otterlo

Publicatie:

Deel 17 in de serie Delftse Plateelbakkerijen

Datum: november 2010

Plaats: Museum Het Prinsenhof,
Sint Agathaplein 1, 2611 HR Delft

Voor meer informatie:

tel. 015 2602358

In de door Wik Hoekstra-Klein geschreven serie over de Geschiedenis van de Delftse Plateelbakkerijen is deel 17 verschenen. Dit deel behandelt de plateelbakkerijen "De Metalen Pot", "De Hollandsche Daelder", plateeldraaierij "Buitenwatersloot" en Theepotbakkerij "De Gecroonde Theepot".

In 1670 kocht Willem Cleffius van de Bewindhebbers van de West-Indische Compagnie het huis en erf, de pakhuizen en de schuren, genaamd "**De Metalen Pot**", gelegen aan de Lange Geer. Tot 1639 was in het perceel een brouwerij gevestigd. Na vader en zoon Cleffius (die zich er op liet voorstaan de uitvinder te zijn van het maken van Indisch porselein) kwam het bedrijf in handen van Lambert van Eenhoorn, aanvankelijk een buitenbeentje in de kring uit welke hij afkomstig was. Hij maakte veel grote reizen en leidde een losbandig leven, maar na zijn wilde jaren maakte hij zijn plateelbakkerij tot een van de beste van Delft. Hij sloot met Guillaume Nieullet (schoonzoon van theepotbakker Ary de Milde) een contract voor het maken van rode theepotten. In 1775 kwam er een eind

aan de bedrijfsvoering en mocht er in het pand geen oven meer worden gesteld. In de publicatie zijn veel foto's van voorwerpen opgenomen.

Plateelbakkerij "**De Hollandsche Daelder**", gelegen in de Kerkstraat, bestond slechts korte tijd. Maria van de Velde, weduwe van Jan van der Wal, in leven meesterknecht bij "De Metalen Pot", sloot met Lambertus van Eenhoorn een samenwerkingsverband om in een, in haar huis gesteld, oventje samen allerlei soorten porselein te bakken.

De plateeldraaierij, gevestigd aan de Buitenwatersloot, en gedreven door de familie Van der Sloot, was tot nu toe onbekend. Er werd onder andere gedraaid voor "De Metalen Pot", waar oudste zoon Ary Melisz van der Sloot meesterknecht was. Later verhuisde het bedrijf naar de Choorstraat.

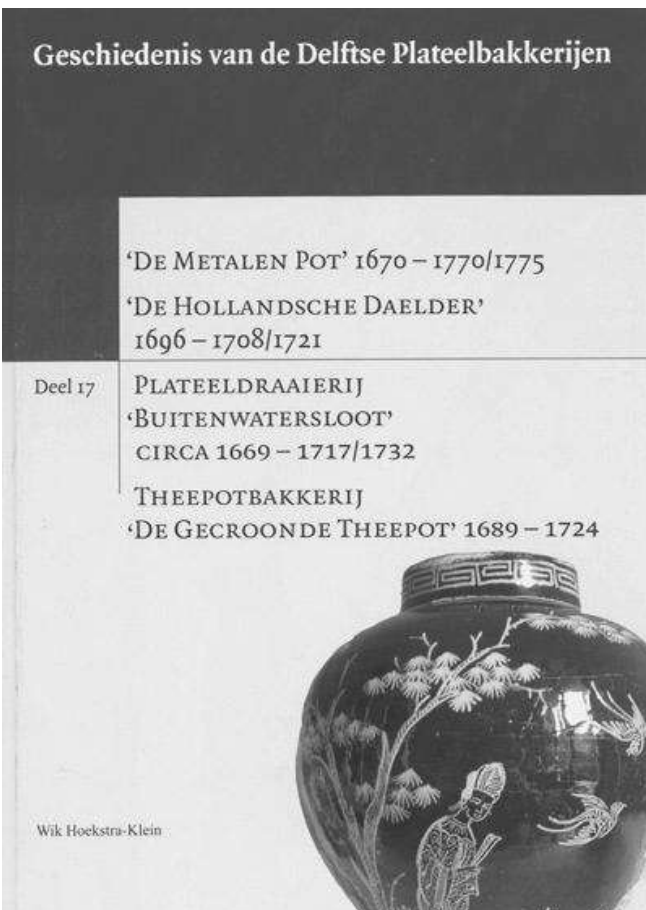
Ary de Milde bevrijdde aanvankelijk de winkel van "De Grieksche A" ten tijde van Wouter van Eenhoorn. Zeer korte tijd was hij gedeeltelijk eigenaar van plateelbakkerij "De Romeyn". Uit een acte van 1677 blijkt dat De Milde in zijn huis vele oventjes had gesteld, waar hij experimenteerde met het maken van rode porseleinen theepotten. In die tijd nam het theedrinken in ons land aanzienlijk toe. In 1680 stelde hij zijn merk als theepotbakker. In 1689 kocht hij het huis "De Jeneverboom" aan het **Noordeinde, waar hij zijn theepotbakkerij "De Gecroonde Theepot"** vestigde. Na zijn dood zette zijn dochter Elisabeth het bedrijf tot 1724 voort, aanvankelijk met haar man Willem Lardijn.

Het huis aan het Noordeinde heeft, naast de reeds genoemde, diverse namen gekend, "De Vergulde Hoeybarch", "Het Laersje" en "De Swarte Laers". Het huis werd onder andere bewoond door de brandewijnbrander Olivier Witmont. Hij was een broer van de Delftse schilder Heerman Witmont; diens specialiteit was het maken van zeestukken, die in een bijzondere techniek zijn uitgevoerd. Over het leven van Heerman Witmont was weinig bekend, maar in het Van der Burgh-archief zijn wat nadere gegevens over zijn leven gevonden.

Prijs: delen 1 *tlm* 11 E.2.00;
delen 12 *tlm* 17 E.17.50.

De cahiers zijn in Delft verkrijgbaar bij:
Stedelijk Museum Het Prinsenhof, Museum Lambert van Meerten, Gemeente-Archief Delft, Antiekhandel "De Porcelijne Lampetkan" en Boekhandel Huyser.

De cahiers kunnen tevens worden besteld (ook per abonnement) bij:
Museum Het Prinsenhof; telefoon 015 - 2602358
of via e-mail: gemeentemusea@delft.nl.

Publicatie:

Tin-glazed Tiles from London
Ian M Betts and Rosemary I Weinstein, with contributions by Anthony Ray and Michael J Hughes
London, Museum of London Archeology, 2010
ISBN 978-1-901992-90-8
£ 39,-

Door het *Museum of London Archeology* is vorig jaar een overzicht gepubliceerd van de tinglazuurtegels die in de loop der eeuwen in Londen zijn toegepast. Gezien het grote aandeel en de invloed van tegels uit Antwerpen, Holland en Friesland is dit boek voor geïnteresseerden in Nederlandse tegels zeer de moeite waard.

Wie het boek van achter naar voor doorneemt, een beproefde methode, zij het zelden de opzet van de auteur, ziet eerst een catalogus van ruim 500 tegeldecors en enkele tableaux van de zestiende tot eind negentiende eeuw. Het gaat hier om een beschrijving van alle verschillende typen in de collecties van het Museum of London, dat onder meer als depot van de archeologische dienst fungeert. Bij deze archeologische aanwinsten wordt dan ook consequent aangegeven wat de vindplaats was, met opgravingcode. De museale verwervingen hebben meestal alleen een inventarisnummer. De tegels zijn ruwweg chronologisch, en daarbinnen thematisch geordend.

Het voorafgaande hoofdstuk bevat 41 beschrijvingen van gebouwen waarin tegels in het interieur zijn toegepast: 24 adressen in de City en directe omgeving, de rest verspreid over de regio Groot-Londen. In veel gevallen met aantallen, in welke vertrek en op welke wijze toegepast: in een schouw, plint, lambrisering etc. Dit hoofdstuk vult de catalogus mooi aan, omdat je juist 'in situ' voorbeelden vindt uit de late negentiende/ vroege twintigste eeuw, die nauwelijks in de archeologische collectie voorkomen. Charlton House in Greenwich bevat onder meer verschillende Nederlandse en Spaanse tegeldecors van Garrards (zoals beschreven in TEGEL 38), maar in de Groene Kamer ook een haard met groen geschilderde schepen, zoals die door Van Hulst in Harlingen geleverd werden. Het historisch overzicht is verdeeld in twee hoofdstukken, die de periode voor en na de grote brand van 1666 behandelen. Na de import van vloertegels uit Spanje (die gedateerd wordt in een vrij korte periode, ca. 1500-1530) en uit Antwerpen (vanaf ca. 1520) vesti-

gen zich rond 1570 de eerste plateelbakkers in Londen. Er zijn vijf voormalige werkplaatsen waar op grond van bodemvondsten aangetoond is dat er voor 1666 tegels (uitsluitend vloertegels) met tinglazuur zijn vervaardigd. De vroegste gedocumenteerde import van Nederlandse tegels, die dan specifiek voor de wand bedoeld zijn, dateert van de jaren 1630. Deze import blijft, zoals uit het volgende hoofdstuk blijkt, tot in de twintigste eeuw een grote rol spelen. In de loop van de tijd lukt het Londense plateelbakkers ook om concurrerende, dunere tegels te maken die geschikt zijn voor aan de muur. Zekerheid bestaat er over elf plateelbakkerijen in Londen, naast een aanzienlijke import uit Liverpool. Rond 1800 komt de Engelse productie van tinglazuurtegels tot stilstand. De Nederlandse importen houden nog een marktaandeel naast de vanaf 1840 opkomende industrie van gesterste tegels.

In een kort, afzonderlijk hoofdstuk worden natuurwetenschappelijke analyses van tegelscherven van verschillende vindplaatsen in Engeland, Antwerpen en Nederland gepresenteerd. Het boek begint uiteindelijk met een inleiding over de productie van tegels. Met tal van kaarten en vele foto's, en een Nederlandse samenvatting door Hans van Lemmen, is het een waardevol naslagwerk over de uitwisseling en beïnvloeding in de tegelindustrie vanaf de zestiende eeuw.

Johan Kamermans

Bijbelse voorstellingen op haardstenen

In het Nederlands Tegelmuseum is een aparte zaal ingericht met wandtegels met bijbelse voorstellingen. Sinds kort zijn in deze zaal ook enkele vitrines ingericht met bijbelse voorstellingen op haardstenen. Dit is de eerste maal dat een dergelijke collectie bijeen is gebracht.

Haardstenen zijn bakstenen die in een open haard ingemetseld werden en waarop in reliëf een ornament gestempeld is. Deze stenen werden gemaakt vanaf de 15de tot halverwege de 17de eeuw, overwegend in de Zuidelijke Nederlanden. Luik en Antwerpen waren belangrijke productiecentra. Haardstenen zijn later verdrongen door wandtegels en gietijzeren haardplaten.

De ornamenten op haardstenen zijn zeer verschillend. Af en toe komen ook stenen met bijbelse voorstellingen voor. Deze voorstellingen hebben zowel betrekking op gebeurtenissen uit het Oude Testament als uit het Nieuwe Testament.

In totaal zijn tot nu toe bijna veertig verschillende bijbelse taferelen bekend die hierop zijn afgebeeld.

Aansluitend op deze expositie verscheen in het tijdschrift PolderVondsten een artikel over taferelen uit het Oude Testament. In voorbereiding is een artikel over taferelen uit het Nieuwe Testament

Minne Iedes Nieuwhof

David houdt het hoofd van Goliath af.

Sam. 17 :51. Antwerpen. 15 x 10 x 5 cm

Advertenties en informatie

Voor winkels, ateliers en bedrijven is er de mogelijkheid om in het Vriendennieuws te adverteren. Het gaat dan om 1/8 pagina, die twee keer wordt geplaatst (in februari en september). Het tarief is 125 Euro.

Informatie voor het volgende Vriendennieuws (september 2011) kunt u voor 15 augustus 2011 sturen naar: marianne.florschutz@kpnmail.nl

of naar: Marianne Florschütz,
Bieberglaan 27
4834 MJ Breda

Agenda

Februari

- 1-27 Expositie 'Uit de boven- en onderwereld', Otterlo
- 1-28 Vriendenvitrine – Fornuistegels, Otterlo

Maart

- 13-31 Museum in bloei, over blompotten en tulpenvazen, Otterlo
- 1-31 Vriendenvitrine – Fornuistegels, Otterlo

April

- 1-30 Museum in bloei, over blompotten en tulpenvazen, Otterlo
- 1-30 Vriendenvitrine – Fornuistegels, Otterlo

Mei

- 1-31 Museum in bloei, over blompotten en tulpenvazen, Otterlo
- 1-31 Vriendenvitrine – Art Nouveau tegels, Otterlo

Juni

- 1-13 Museum in bloei, over blompotten en tulpenvazen, Otterlo
- 1-30 Vriendenvitrine – Art Nouveau tegels, Otterlo
- 26-30 Theetijd in Otterlo, theeceremonie uit alle windstreken, Otterlo

Juli

- 1-31 Theetijd in Otterlo, theeceremonie uit alle windstreken, Otterlo
- 1-31 Vriendenvitrine – Art Nouveau tegels, Otterlo
- 2-31 Anna Hulzink, keramische beelden, Otterlo (onder voorbehoud)

Augustus

- 1-31 Theetijd in Otterlo, theeceremonie uit alle windstreken, Otterlo
- 1-31 Anna Hulzink, keramische beelden, Otterlo (onder voorbehoud)
- 1-31 Vriendenvitrine – Art Nouveau tegels, Otterlo

September

- 24 Jaardag Vrienden Nederlands Tegelmuseum, Otterlo
- 1-25 Theetijd in Otterlo, theeceremonie uit alle windstreken, Otterlo
- 1-25 Anna Hulzink, keramische beelden, Otterlo (onder voorbehoud)
- 1-30 Vriendenvitrine – Producten van Westraven, Otterlo

Rob Michiels
Eekhoutstraat 1
8000 Brugge
België
+32(0)473713668
info@antiquetiles.be
Vr-Za-Zo-Ma: 14u-18u
Anders graag op afspraak

Aan- en verkoop van tegels,
aardewerk en kunstvoorwerpen

Bekijk de collectie online:

ANTIQUETILES.BE

Harlinger Aardewerk- & Tegelfabriek

Voorstraat 84 8861 BP Harlingen

Telefoon: 0517-415362

Fax: 0517-415352

www.harlinger.nl

oswald@harlinger.nl

In ons atelier restaureren en/of completeren wij tegels en aardewerk van 1600 tot en met de Jugendstil periode. Bovendien zijn wij in staat om binnen deze periode renovatie toe te passen in elke interieurstijl.

Nederlands
Tegelmuseum

Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum krijgen 10% korting op aankopen in de museumwinkel, op vertoon van de vriendenkaart.

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIEKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

*Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650*

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

Geboorte | De Barchjes | De Vier Jaargetijden
Oud Hollandse Kinderspelen
Bedankt | Viering | Elfstedentegels
Liefde/relatie | Goedmakertje
Afscheid | Spreuk | Eigen ontwerp | Zomaar
Sterrenbeelden | Astrologie | Portret | Humor
Tegeltjeswijsheid

SpreukTegel.nl
Het geschenk dat je raakt

KOOS ROZENBURG ANTIQUITEITEN

*Spec. tegels en delfts blauw
uit de 17^e en 18^e eeuw*

*ook: vroeg ijzer,
meten en wegen,
oude schaatsen*

DELFT

MARKT 2

2611 GT

015 2147828

In- en verkoop van antieke en nieuwe tegels

Eduard Kramer

Nieuwe Spiegelstraat 64

1017 DH Amsterdam

Tel: 020-6230832 Fax: 020-6388740

Webshop: www.Antique-tileshop.nl

Email: eduard_kramer@hotmail.com

**HIER IS NOG
RUIMTE VOOR UW
ADVERTENTIE !**